

HADHÁZY Zsuzsa

Az önkormányzat nevében – ámen

Hatalmat, ha nagyon akar, mindenből fabrikálhat magának az ember: családanyai és családapái, elsőszülött, második- stb. szülött mivoltából, abból, hogy szerelmes, de abból is, hogy nem szerelmes, rokoni és baráti státusából, kisebb-nagyobb főnöki beosztásából és így tovább. Természetesen legkönnyebb dolguk a politikusoknak van, akiknek a hatalom eleve rendelkezésükre áll, fabrikálniuk sem szükséges, legfeljebb a hatalom mikéntjén kell itt-ott változtatniuk valamit, hogy a lehető legnagyobb mértékben élhessenek – szükség esetén visszaélhessenek – vele. (Ami azt illeti, elég gyakran előfordul a „szükség esetén”!)

Van valami a hatalomban, ami mámorítóan hat az emberek leg-többjére, és legalább olyan személyiségtorzulást okoz, mint a drog vagy az alkohol. Még azok is, akik lelki alkaturuk szerint szerény és egyébként tehetséges emberek lennének, de hiányzik belőlük a végső bölcsesség és az igazi emberszeretet, asztaltsapkodó, ordítózó mániakusokká válnak, ha a hatalom – és a pénz (és persze a kettő szorososan összetartozik, különösen a közép-kelet-európai viszonyok között, ahol a civil szféra általi ellenőrzésük legfeljebb papíron létezik) – beleeszi magát zsigereikbe.

Védekezni csak egyféleképpen lehet ellenük: demokráciával. Ami egyre inkább a mindenféle hatalom fölötti civil ellenőrzést jelenti, ennek olyan törvények által való biztosítását, amelyek nemcsak papíron léteznek, amelyeket nemcsak egy ország imázsának biztosítása érdekében hoztak meg, hanem egy társadalom, az adott társadalomban élő emberek valós igényeinek kielégítése érdekében, és így nem csupán keretei az illető társadalom életének, hanem mindenekelőtt biztos alapjai.

Ha ez megvalósul, akkor nem is olyan nagy baj, ha nem megfelelő ember „esik” valahol tisztségbe. Végeredményben a világon mindenhol vannak hatalmukkal visszaélő köztisztviselők. Akiket egy bizonyos konjunktúra, a megtévesztett közvélemény, a pénz, a napi politika, esetleg egy tévedés juttatott a szóban forgó tisztséghez, tehát – ebben az esetben feltétlenül – a hatalomhoz is. Ilyenkor a társadalom, a politika és a közvélemény – legalábbis jobb házakban, ahol az alapok, azok a keretek, amelyekről fentebb szó volt, léteznek – belátja tévedését (ha esetleg nem is ismeri el), és... lép. A lépés pedig mindig az adott tisztséget méltatlanul betöltő közalkalmazott ellen irányul.

Mondom... jobb házakban. Másutt azonban a hatalom birtoklása még hosszú éveket elhúzódnak azután is, hogy bebizonyosodott: a birtokló nem egyszerűen él, hanem visszaél a hatalmával. Ez pedig csak olyan helyen történhet meg, ahol egyrészt a hatalom többi birtokosának is vaj van a fején, másrészt az állampolgárok nemcsak megszokták, hanem természetesnek is veszik, hogy hazudjanak nekik, sőt – talán – el is várják ezt a hazudozást, mert az ügyes hazugságot a hozzáértő politizálás lényegének tekintik.

Nyakatekert gondolkodás, de gyakran beválik, ha mindkét szempont általánosan jellemző egy országra.

Azért még ilyenkor is kerül néha megoldás: a neveltségesség. Mert a hatalom bármilyen szintjén álló tisztviselő erkölcsileg megsemmisül, ha neveltségessé válik: megsemmisül azok szemében, akik fölött állónak tudja és hiszi magát, és megsemmisül a vele egyvívásúak szemében is, mert önmagával együtt őket is neveltségessé teszi.

Amikor Gheorghe Funar, Kolozsvár polgármestere szeptember 12-én bejelentette, hogy amennyiben a kormány egy héten belül nem váltja le a két „szélhámost”, Vasile Soporan prefektust és Dan Cantă alprefektust, éhségstrájkba kezd, a fél város nevetett. Azóta is nevet, és készül a látványosságra. Sajnos, csak a fél város. A másik félnek vagy nincs érzéke a neveltségességhez, vagy fel van háborodva, amiért azt, aki tíz éve „óvja” őt a „magyar veszély”-től, ilyen helyzetbe hozták. Vasile Soporan bejelentette, hogy biztosítja az éhségstrájkoló polgármester egészségügyi védelmét, Dan Cantă pedig azt, hogy mozgósítja az Egészségügyi Igazgatóságot Funar egészsége érdekében, mert a polgármesternek a börtönben szüksége lesz arra. Ők is nevettek tehát. Legalábbis látszólag. Mert nem hiszem, hogy öröm számukra ennyire tehetetlennek lenni egy közönséges kis polgármesterrel szemben. És számolniuk kell azzal, hogy a város nevető fele rajtuk is nevet. A tehetetlenségükön. Mert azért ez furcsa. És egyre hangsúlyosabban hallatszik a kérdés: miért?

Hogy egy városatya zsarolni próbálja a kormányt, az, ha szokatlan is, de nem ritkaság. A baj az, hogy a kormány és képviselője, a prefektus, valamint a rendőrség – tehát mindazok, akik ebben az ügyben léphetnének – eltűrték, hogy Erdély fővárosában idáig fajúljonahelyzet (most nem térek ki arra, miért jött jól több mint tíz évvel ezelőtt, éppen Erdély fővárosában egy ilyen polgármester), hogy nem léptek akkor, amikor még könnyedén megethették volna, amikor már rég világos volt az, amit egy kolozsvári neurológus, az Egészségügyi Igazgatóság igazgatója, néhány héttel ezelőtt kimondott Funar paranoiás idegbeteg. Ez, ami az egészségi állapotát illeti. És már ez is képtelenné tenné egy város igazgatósára. De ne felejtsek el azt sem, hogy annyira azért soha nem volt beteg, hogy ne tud-

jakihaszni tisztségét családja meggazdagodása érdekében. Még hozzá túlzott meggazdagodása érdekében. Bár a törvények, ugyebár, kimondják, hogy városi tisztviselőnek és családtagjainak nem lehet kapcsolata olyan cégekkel, amelyek a városházával szerződéses viszonyban állnak, közismert, hogy a városi munkálatok nagy részét olyan cégek végzik, amelyekben ifjabb Funarnak érdekeltsége van. Hogy ez mit jelent? Például azt, hogy a városban gombamód elszaporodott villanyrendőrök felszerelésére és karbantartására is az ő cégével kötött szerződést a városháza, és egyetlen villanyrendőr karbantartásáért több mint kétféle millió lej üti a markát. Jó vicc, nem? Amikor vannak, akik fele ekkora havi jövedelemből kénytelenek élni, és nem azért, mintha nem dolgoznának vagy nem volnának hozzáértő szakemberek. Csak hát nehéz ám felvenni a versenyt hozzáértésben valakivel, aki önnön hatalma (és pénze) érdekében hol a központosítás, hol az önkormányzatiság előnyeit használja ki anélkül, hogy voltaképpen fikarcnyit is törődne a rábízott várossal vagy akár annak a nemzetnek az igazi érdekeivel, amelynek védelmét oly fennen hangoztatja.

A belügyminiszter kijelentette, hogy a kolozsvári áldatlan helyzetet akolozsváriaknak kell megoldaniuk. Ezzel mintegy elismerte, hogy a kormány az őt neveltségessé tevő polgármesterrel szemben tehetetlen, hogy a sok Funar ellen kezdeményezett büntető eljárás nem vezet eredményre. Vajon miért? Azt akarta ezzel mondani, hogy azok mind megalapozatlanok? Vagy a Caritas szelleme kísért? Nos, érti, aki érti.

Kolozs megye prefektusa politikai összefogásra szólította fel a pártokat Funar ellen. Nem késő ez egy kicsit? Van-e most két olyan párt Kolozsváron, amelyek bízik a másikban? Különben sem elég arra támaszkodni, hogy a kolozsváriak nagy részének eleve van Funarból. Már rég eleve van. A különböző pártok eddig mégsem igen mozgolódtak, csak most, amikor már nemcsak a magyarok vannak terítéken, hanem többségi tisztviselők is, és nemcsak Kolozsvár gazdasági és esztétikai szempontból való tönkretétele folyik, hanem az egész ország imázsának a tönkretétele. Az elégedetlenségen kívül pedig szükség lenne egy jelöltre is. Valakire, aki a következő választásokig is-

Antik Sándor: Falk Art, 2002

mertté válik, akit ismertté tesznek, és akiben a kolozsváriak képesek lesznek megbízni. Ez pedig nem könnyű feladat. A többi párt az eddigi választások előtt mindig későn kapott észbe, későn kezdett megfelelő embert keresni, későn kezdte őt megismertetni a választókkal. S talán nem is elég hatékonyan. Amellett pedig eddig sem lehetett könnyű, most talán még kevésbé lesz az, megfelelő jelöltet találni, mert mindenki tudja, hogy ez után a sáskajárás után nehéz lesz javítani a kolozsvári közállapotokon, hogy nehéz lesz megküzdeni a hátramaradó Funar-korrupcióval és -pénzzel.

Elég baj, hogy ehhez nem elég a közakarát. Politikai akaratra is szükség lenne. Bár most talán elmondhatjuk, hogy ez talán-talán már megvan. Akkor mi hiányzik? A bátorság? Vagy a még mindig központosított hatalom ereje, hogy központilag megoldjon egy mindenkire nézve kedvezőtlen helyzetet, amikor az önkormányzatiság nevében valaki teljhatalommal fosztja ki a várost, amelyet pedig igazgatnia kellene, és fosztja meg állampolgárait a reményről, hogy valaha is fel-emelt fejvel nézhessenek egy más helység lakóinak a szemébe?...

„Ki itt belépsz...” – tudják ezt a külföldi befektetők, elkerülik tehát a várost. Ők megethették. Tudják ezt a polgármester volt barátai és harcosársai is, akik jóformán már mind elhagyták, talán azért, mert okos városgazda mást is a húsfaszék mellé enged, de a paranoiás városgazda nem. Ők is kerülik tehát a várost, ha tehetik, ha pedig nem tehetik, legalább polgármesterét kerülik. Kik maradtak mellette? Fízett alkalmazottai, akiket, ha mással nem, beosztásukkal kézbentart. Kik támogatják? Mindenki, aki ha mást nem, egy lakást kapott tőle. Vagy legalább egy „jó” szót, mely szerint ő magasabb rendű, mint a többiek, csupán csak azért, mert többséginek született, s mert többséginek született, a többiek állandóan veszélyeztetik létét. Szki-zofrén helyzet: többnek tudni magamat a másiktól, de félni a másiktól. Érdemes lenne ezen elgondolkodni, kár, hogy akik ezt igazán beveszik (nem azokra gondolok, akik csupán mondják, mert ismerik ennek az állapotnak a manipulatív értékét), nem szoktak gondolkodni.

„Ki itt belépsz...” Mi azonban nem lépünk, nem léptünk be ide. Mi, igazi kolozsváriak, akik szívünkön viseljük városunk boldogulását, itt vagyunk, itt voltunk. Mit tehetnénk tehát? Nevetünk. Egyelőre.

HADHÁZY ZSUZSA 1952-ben született Kolozsváron. Szabadújszó újságíró, a *Provincia* lap szerkesztője. Kisesszé, publicisztikai írások a romániai magyar lapokban.

Marius COSMEANU

Egy helyzet metamorfózisa

A Tessék! Poftiți!-tól a Poftiți! Tessék!-ig

Az alcímben szereplő szavak helyének, illetve sorrendjének az utóbbi időben történt felcserélődése abban az ismert kínálózó szófordulatban, amellyel a magyar lakosság Erdélyi helységeken fogadnak, az, hogy a román kifejezés egyre gyakrabban kerül a magyar elé, sokatmondó példája az elmúlt néhány évben az Erdélyi magyar ember gondolkodásában végbement változásoknak. Attól függetlenül, hogy a kettő közül melyik változatról van szó, a kifejezés – a megszólító személy jóérzésén vagy előzékenységén túl – statisztikai arányt, hatalmi viszonyt is kifejez, annak minden társadalmi-gazdasági és politikai jelentőségével együtt. Az, hogy melyik kifejezés kerül előre, közvetve a beszélő elismerését mutatja annak a nyelvnek a többségi helyzetével kapcsolatban, amelyhez az adott szó tartozik.

Azoknak a románoknak, akik ezt a kifejezést mindennap hallják, az csupán mindennapi közhely. Az alkalmazkodási nehézségekkel küzdők számára viszont olyan lehetőség, ami újabb sztereotíp szemrehányásokra ad okot a magyar kereskedőkkel szemben, akik, Uram bocsá! nem akarják kiszolgálni őket, ha nem magyarul beszélnek (ami ürügyül szolgál a magyarellenes érzelmek „felmelegítésére”). Végül pedig, a többiek számára, ez az üdvözlési forma merő egzotikum. Ami viszont a magyarokat illeti, a kezdeti változatról (Tessék! Poftiți!) a másikra való áttérés a többséggel kialakított viszony szempontjából tulajdonképpen visszafejlődést jelent, az új helyzet „elfogadását”, „beletörődést”.

Az Erdélyi magyarok, különösképpen azoknak a helységeknak a lakói, ahol a beolvastás folyamata „sikeres” vagy „menetrendszerű” volt, amint azt annak hívei mondanák, jelenleg megpróbáltatásokkal teli időszakot élnek át. A helyzet valamennyire hasonló ahhoz, amelyben a százszok voltak a 80-as évek elején (mára csupán egy „fekete doboz” emlékeztet a jelenlétükre). A romániai magyarok sohasem szembesültek még népességük ilyen drasztikus csökkenésének a veszélyével, mint jelenleg. Az azonban, hogy ez az tendencia – ami egyébként különböző szempontokból, de a román társadalom egészére vonatkozik – folytatódik-e, vagy megállítható, még a jövő titka. Szerencsére a politikai rendszer ma már más, mint az, amelyik az Erdélyi és bánáti németeket – pénzért – tömeges kivándorlásra ösztönözte, ezenkívül Németország gazdasági vonzereje is nagyobb volt akkor (is), mint a mai Magyarországon.

A magyarok rágalmozói fel vannak háborodva, mert – mint mondják – ez a kisebbség túl sok jogot követel magának (általában a Románia által aláírt nemzetközi szerződésbe foglalt jogokról van szó). Az ország adás védelmezői ugyanakkor elfelejtik azt az elemi tényt, hogy a többség és kisebbség között fennálló hatalmi viszonyban az utóbbinak inkább felajánlják, mintsem hogy az kívívássa magának azokat a jogokat, amelyeket számára a törvényhozás rendszere biztosít; léteznek bizonyos kulturális határvonalak – különösen a poszt-kommunista közép-európai térségben –, amelyeken kívül követeléseik utópikus felhangot kapnak. Ezért a magyar közösség vezetői által alkalmazott maximalista logika – *Legyetek realisták, kérjétek a lehetetlent!* – végül is érthető mindaddig, míg kéréseikre rugalmatlan megoldások születnek. Mi több, az ezeket a követeléseket meghiúsító logika szimmetrikus: eltúlozzák a szóban forgó jogok biztosításának feltételezett, nem kívánt hatásait annak érdekében, hogy minél kisebb számban és minél több megszorítással biztosítsák azokat. A szó machiavellisztikus értelmében a (politikai) hatalom az jelenti, hogy a másikat akkor is (vagy leginkább akkor, halmaz) befolyásolhatod, amikor az nem ért egyet szándékaiddal. A kisebbséggel való építő jellegű viszony létrehozása azonban a demokratikus játék bizonyos érettségét feltételezi, a valódi tekintély és pótléki közti különbségtételt, azt, hogy a hatalommal való élés ne a „csontzenész” álláspontjáról történjék, hanem a másik egyetértésével, esetleg meggyőzésével. Magyarok lenni tehát a mai Romániában nem éppen identitásbeli álom. Nem könnyű jól érezned magad abban a társadalomban, amelyben mindenféle kellemetlenséget varrnak a nyakadba, és téged tesznek bűnbakká (hol azt, hogy a templomban füttyültél – himnusz –, hol azt, hogy Trianonod sem volt, hogy december elseje sem tetszik neked, és így tovább³). Gyakran ez a romániai magyar közösség felé irányuló ellenséges magatartás a magyarzata e társadalmi csoport viselkedésének, beleértve az azonosságtudat visszafejlődését és az elvándorlás jelenségét is.

A magyar azonosságtudat visszafejlődésének okairól a román területen belül már a *Provincia* hasábjain is írtam. Most csak két, e jelenséghez szorosan kapcsolódó, statisztikai adatot hozok fel példaként. *Nyilatkozat* címmel a forradalmat követő napokban Marosvásárhely több pontján lehetett olvasni az RKP következő feljegyzését, amelyet a haldokló párt dokumentumai között találtak a forradalmárok:

